

граматикою в шкільному курсі іноземної мови особлива увага повинна бути приділена теорії, з використанням наочності, і її оптимальному поєднанню з мовною практикою. При цьому основним методологічним принципом є принцип свідомості - учні повинні ясно усвідомлювати комунікативну спрямованість досліджуваних граматичних структур і уміти розшифровувати схеми і таблиці. Комунікативна мета навчання граматичні в середній школі дозволяє сформулювати основну вимогу до обсягу граматичного матеріалу, що підлягає засвоєнню в середній школі: він повинен бути достатнім для користування мовою як засобом спілкування в заданих програмною межах і реальним для засвоєння його в даних умовах.

Ключові слова: комунікативна діяльність, граматичний матеріал, граматичні навички, наочність, засіб спілкування.

В статье рассмотрены основные принципы формирования грамматических навыков: отбор и организация методического материала, его систематизация и классификация, проблема усвоения грамматических навыков в течение многих лет и использования коммуникативных методов обучения иностранному языку на начальном этапе обучения. При овладении грамматикой в школьном курсе иностранного языка особое внимание должно быть уделено теории, с использованием наглядности, и ее оптимальному сочетанию с речевой практикой. При этом основным методологическим принципом является принцип сознания - учащиеся должны ясно осознавать коммуникативную направленность изучаемых грамматических структур и уметь расшифровывать схемы и таблицы. Коммуникативная цель обучения грамматике в средней школе позволяет сформулировать основное требование к объему грамматического материала, подлежащего усвоению в средней школе: он должен быть достаточным для пользования языком как средством общения в заданных программой пределах и реальным для усвоения его в данных условиях.

Ключевые слова: коммуникативная деятельность, грамматический материал, грамматические навыки, наглядность, средство общения.

УДК 374.7.03:372.881:316.628

Фельцан Інна Михайлівна,
старший викладач,
Мукачівський державний університет

МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ

В статті розглянуто умови сучасного проживання в соціумі, що вимагають конкурентоспроможних фахівців на ринку праці. Постійний розвиток підштовхує персонал підприємств, установ підвищувати кваліфікацію впродовж життя. Обґрунтовано, що на сучасному етапі з'являються нові підходи до розуміння змісту та форм організації освітньої діяльності. Знання іноземної мови є необхідною умовою для ефективного функціонування в контексті сучасних ринково-економічних відносин. Вимога іноземної компетентності стала невід'ємним компонентом підвищення кваліфікації, стажування. Освіта дорослих вимагає підходу, що відрізняється від освіти в початковій та середній школі, адже повинна брати до уваги зміну умов для навчального процесу та психологічну характеристику дорослих. Визначено, що мотивація дорослої, емоційно зрілої особистості формування іноземної компетентності вимагає застосування нових підходів до процесу навчання та методів взаємодії.

Ключові слова: освіта дорослих, мотивація, іноземна компетентність, безперервне навчання.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації соціум вимагає від людини постійного самовдосконалення та розвитку. Збільшується роль знань та можливостей їх передачі в системі освіти дорослих, яка відрізняється від дитячо-юнацької освіти своїми цінностями та мотивами, метою і завданнями, змістом і формою організації, способами контролю й оцінки [1].

Беручи до уваги інтенсивність реформування освіти в Україні, тенденції розвитку ринково-економічних відносин, що потребують нових професійних навичок від фахівців, проблеми освіти дорослих перебувають в полі зору вітчизняних науковців. Проблема освіти дорослих була предметом наукового пошуку вітчизняних і зарубіжних дослідників Т. Десятова, Е.Ліндемана, Л.Лук'янової, Н.Ничкало, Р. Прокопенко, О. Огієнко, Л.Сігасвої, О.Семенов, С. Сисоєвої, Г. Товканець. Так, Е.Ліндман сформулював чотири положення щодо навчання дорослих, які є основоположними у філософії освіти дорослих: освіта – це життя, а не просто підготовка до невідомого майбутнього існування; освіта – це

неперервний процес, що базується на неформальних ідеалах; освіта дорослих починається там, де професійна освіта завершується, а її мета наповнюється сенсом протягом усього життя; в основі розвитку освіти дорослих лежать певні ситуації, а не предмети [12].

Вивченням проблематики підвищення ефективності викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах займалися такі вітчизняні вчені як Г.Борецька, Н. Бориско, С. Ніколаєва, Н. Саєнко, О.Синєкоп, М. Соловей та ін. Одні науковці вважають, що ефективність навчання повністю залежить від мотивованості студента, інші покладають відповідальність за ефективність навчання на педагога. Вважаємо, що синтез двох явищ, коли професіоналізм педагога мотивує студента до самостійної роботи над своїми здібностями, є найбільш вдалим.

Мета статті (постановка завдання) – окреслити проблематику мотивації дорослих у процесі формування іноземної компетентності, визначити чинники, що впливають на ефективність засвоєння знань у дорослої людини.

Результати дослідження. Зазначимо, що особливістю професійної поведінки сформованої особистості є відсутність гнучкості, адже попередньо набуті знання вже активно застосовувалися на практиці, давали відчуття впевненості в своїх професійних навичках. Мотивація таких кадрів стає рушійною силою у формуванні бажання підвищувати рівень своєї професійної майстерності. Чим більш зрілою є особистість – тим складніша психологічна модель для її мотивації. Якщо дитину чи підлітка достатньо вмотивувати оцінкою, позитивним відгуком батьків, елементом новизни форми навчання, то для дорослої людини такі мотиви не стануть заохоченням до навчання.

Суспільно-економічне середовище та розвиток технологій повинні були б стати одними з головних чинників для створення мотивації до самовдосконалення, проте частіше є демотиваторами, адже відкидають людську працю на друге місце, віддаючи першість машинам. У більшості з тих, хто обирає свій професійний шлях, все частіше виникають сумніви щодо правильності вибору, - адже одні потреби соціуму зникають, натомість з'являються інші. Необхідність в певних спеціальностях зникає, і людина, яка ще вчора прагнула бути корисною та потрібною для соціуму, приходиться до розуміння того, що завтра її професія може бути не затребувана на ринку праці. Вимоги до спеціалістів на сучасному ринку праці надзвичайно високі. Нове покоління для досягнення соціального успіху протягом життя має, у середньому, чотири рази міняти сферу професійної діяльності. А фахівці, які залишаються зайнятими в одній галузі тривалий час, підвищують свою кваліфікацію не рідше, ніж один раз в три роки [1]. Таким чином, рівень мотивації під час здобуття професійних знань та формування професійних навичок різко падає, а бажання розвивати себе та навчатися новому зникає.

Створення необхідної мотивації у дорослого студента під час навчання є основним завданням педагога, адже саме вона є запорукою безперервного росту професійних навичок спеціаліста. Ключовим питанням у формуванні мотивації є «Для чого?». Завдання педагога - окреслити перспективи для особистості за умови успішної реалізації поставленої мети, при цьому чим більше особистісно-орієнтованою буде відповідь на це питання, тим менша буде залежність від суспільно-економічних чинників, які можуть знижувати мотиваційний потенціал. Поведінка індивідуума має егоцентричний характер, і чим більше переваг він розумітиме для себе - тим вищий рівень мотивації матимуть його свідомі та підсвідомі бажання.

Аналіз наукових джерел [4; 7; 9; 11] засвідчує, що у сучасній теорії освіти дорослих виділяють дві основні моделі побудови навчального процесу: педагогічну та андрагогічну. Педагогічна модель відводить вчителю основну роль у навчальному діалозі, де відбувається активна передача інформації, проте такий стиль навчання характеризується досить високим рівнем пасивності аудиторії, яка перетворюється на спостерігачів, а не учасників навчального процесу. На відміну від педагогічної, андрагогічна модель відводить головну роль студенту, який, вже маючи досвід навчання, здатен формувати та систематизувати необхідні знання для використання в професійному житті. Для дорослого важливо розуміти де і як він зможе застосовувати свої

навички. Самостійний пошук та аналіз, опора на життєвий досвід, створення власної програми навчання є основною умовою побудови процесу навчання в освіті дорослих. Вище наведені чинники вимагають комплексного міждисциплінарного підходу.

Формування іншомовної компетентності дорослих вимагає комплексного підходу, де враховуються вікові характеристики тих, хто навчається (студент, курсант, стажист тощо), адже чим більш емоційно зрілою є людина – тим нижчий поріг її візуального сприйняття та ретельніший підхід до комплексного аналізу необхідності отримання знань.

Мотивація дорослих до навчання іноземним мовам може здійснюватися різними шляхами:

1. Застосування сучасних технологій навчання, різноманітних методів і технік сприяє донесенню змісту освіти до всіх студентів, задовольняє їх індивідуальні потреби; людям, у яких домінує слухове (вербальне) сприймання, слід більше розповідати, а для студентів із зоровим сприйманням – використовувати наочність; ефективним є застосування діяльнісного і асоціативно-емоційного способів представлення інформації, ігор, практичних вправ, які стимулюють навчальну діяльність.

2. Формування цілі є навчання для дорослої людини. Щоб мотивувати дорослого до навчання іноземним мовам, недостатнім буде обмежитися інтерактивними методами чи покращенням матеріальної бази: аудіо-, відео-, чи мультимедійним обладнанням. Мотивування дорослої особистості до навчання іноземних мов лише за допомогою використання новітніх технологій не буде ефективним. Сформована особистість зацікавлена у перспективах свого навчання, тому формування цілі є основою навчання дорослих. Щоб не втратити відчуття цілі, увага студента повинна бути сфокусована на можливостях: розширення кола своїх зв'язків через спілкування з іноземцями; започаткування власної справи; налагодження ділових відносин з партнерами; можливість комфортного перебування закордоном не відчуваючи мовного бар'єру; перспектива вищої заробітної платні; кар'єрного росту. Під час реалізації навчального процесу, в руках педагога є декілька інструментаріїв для формування цілей: прохання, вимога, інструкція, наказ [2]. Мотивація, сформована на принципі *прохання*, може бути відкинутою студентом, адже не зобов'язує до виконання, несе рекомендаційний характер. *Вимога* до дії без розуміння «навіщо?» не буде найкращою основою для засвоєння матеріалу. *Наказ* значно знизить творчий підхід до процесу пізнання, що також негативно вплине на створення позитивної мотивації. *Інструкцію* вважаємо найвдалішою формою мотивації для реалізації поставлених цілей. Інструктуючи, педагог реалізує творчий підхід до процесу пізнання, наділяючи студента самостійністю у виборі способів засвоєння та відтворення знань, стаючи досвідченим радником, котрий не стверджує, а скоригує, - таким чином зберігається андрагогічний підхід під час педагогічного процесу.

3. Формування внутрішньої мотивації через оцінку рівня підготовленості за темою чи приведення у відповідність з цим рівня складності даного матеріалу; надання можливості вільного вибору завдань і виду діяльності, яка забезпечить індивідуалізацію навчальної діяльності й приведе до появи інтересу; передбачення

оптимальної складності завдань для тих, хто навчається, що забезпечить у них «переживання успіху».

Ефективно побудована мотивація – це підґрунтя для самостійного пошуку, індивідуальної роботи, коли пасивне поглинання стає вторинним по відношенню до активного процесу формування знань та застосування їх у соціальному житті.

Мотив – це відповідь на питання «Для чого я проявляю активність?» Загалом, існує декілька підходів до розуміння причин виникнення мотиву: потреба, необхідність, ціль, намір, характер особистості, стан. Як зазначає Є. Ільїн, в необхідності фіксується активне бажання трансформувати вже наявні умови на ті, в яких є потреба [2]. Сучасний світ вимагає безперервних змін, а світогляд дорослої людини є вже сформований, і вмотивувати його на процес вдосконалення досить непросто. Іноземна мова – це відмінна від рідної мовна картина світу, що несе національно-культурний характер. Це відмінність сприйняття та інтерпретації реалій; специфіка взаємодії з навколишнім середовищем; моральні та етичні особливості, коли крім мовного бар'єру слід долати культурний; це, подекуди, відмінність методик навчання, до яких звикла людина вивчаючи мову десять, двадцять років тому. Багато дорослих просто не сприймають сучасні методики вивчення іноземних мов, що спонукає педагогіку взаємодіяти з психологією, для налагодження «діалогу поколінь» [10]. Крім того, існують

інші важливі чинники, які необхідно враховувати під час навчання дорослих, а саме детермінованість процесу через професійні, соціальні, побутові обставини.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Умовами ефективної роботи з дорослими у процесі формування іншомовної компетентності можуть бути наступні: виявлення освітніх потреб, використання набутого досвіду і здобутих знань для подальшого навчання; ознайомлення слухачів з ефективними технологіями навчання і самонавчання, які допоможуть сформувати їм необхідні когнітивні вміння і навички як практичного, так і теоретичного характеру; використання методів навчання, які посилюють відчуття власної гідності і розвивають інші людські якості; створення на заняттях комфортної психологічної атмосфери. На нашу думку, андрагогічний підхід у навчанні дорослих іноземної мови дозволить вмотивувати людину на здобуття нових знань, адже вона не просто буде змушена набувати компетенцію, а й застосовуватиме вже сформоване вміння систематизувати, аналізувати, робити висновки, а це зробить її впевненою у своїх діях та спонукатиме удосконалювати навички іншомовного спілкування.

Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми розвитку освіти дорослих в європейських країнах на сучасному етапі, інформаційні технології в освіті дорослих, дидактичні аспекти в андрагогіці тощо.

Список використаних джерел

1. Десятов Т.М. Тенденції розвитку освіти дорослих: європейський досвід / Т.М. Десятов // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.; Луганськ: Вид-во «НОУЛІДЖ», 2014. – Вип. 1 (8). – 284 с.– Вип. 1(8). – С. 182-190.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин // Серия «Мастера психологи». – СПб: Питер, 2011. – 508 с.
3. Ключарев Г.А. Самообразование взрослых / Г.А.Ключарев, Е.И.Пахомова, Е.Н. Кофанова // Общественные науки: современность. – 2003. – № 4. – С. 37 - 46.
4. Коваленко С.М. Тенденції розвитку освіти дорослих в Англії (остання чверть ХХ – очаток ХХІ ст.): дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Коваленко Світлана Миколаївна; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2005. – 235 с.
5. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посіб. / Г.О. Ковальчук. – К: КНЕУ, 2005. – 298 с.
6. Матюшкина М.Д. Основные характеристики образования взрослых / М.Д. Матюшкина // Андрагогика: материалы к глоссарию / [науч. ред. С.Г. Вершловский и др.]. – СПб: АППО, 2004. – Вип. 1. – С. 34-39.
7. Ничкало Н.Г. Андрагогіка в системі педагогічних наук / Н.Г. Ничкало // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. – К.; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2009. – Вип. 1. – С. 7-19.
8. Сігаєва Л.Є. Неперервна освіта в Україні: її складові і тенденції розвитку / Л.Є. Сігаєва // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – №1. – С. 45-46.
9. Сігаєва Л.Є. Развитие освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.): монографія / за ред. С.О. Сисоєвої. – К.: ТОВ «ВД «ЕКМО», 2010. – С. 217-238.
10. Топоркова О.В. Дополнительное образование: тенденции развития во второй половине ХХ века в Великобритании / О.В. Топоркова, А.М. Митина // Новые образовательные системы и технологии обучения в вузе: межвуз. сб. науч. тр. – Волгоград: Политехник, 2000. – Вип. 6-4-2. – С. 15-20.
11. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy. – Chicago, 1980. – 250 p.
12. Lindeman E. The Meaning of Adult Education. – N. Y.: New Republic, 1926. (University of Oklahoma edition, 1989). – 328 p.

В статье рассмотрены условия современного проживания в социуме, требующие конкурентоспособных специалистов на рынке труда. Постоянное развитие подталкивает персонал предприятий, учреждений повышать квалификацию в течение жизни. Обосновано, что на современном этапе появляются новые подходы к пониманию содержания и форм организации образовательной деятельности. Знание иностранного языка является необходимым условием для эффективного функционирования в контексте современных рыночно-экономических отношений. Требование иноязычной компетентности стала неотъемлемым компонентом повышения квалификации, стажировки. Образование взрослых требует подхода, отличающегося от образования в начальной и средней школе, ведь должна принимать во внимание изменение условий для учебного процесса и психологическую характеристику взрослых.

Определено, что мотивация взрослой, эмоционально зрелой личности формирования иноязычной компетентности требует применения новых подходов к процессу обучения и методов взаимодействия.

Ключевые слова: образование взрослых, мотивация, иноязычная компетентность, непрерывное обучение.

Modern society living conditions require competitive professionals in the labor market. Constant development of professional staff provokes the so-called phenomenon in the European environment as a "lifelong learning". There are new approaches to understanding the content and form of education, which must meet the age characteristics of those who acquire a competence. Knowledge of a foreign language is a prerequisite for the effective functioning in a modern market of economic relations. The requirement of foreign language competence has become an integral component of training. Adults who were previously successful in careers without this skill, have faced with the need to fill this gap in the context of professional development. Adult education requires an approach that is different from education in primary and secondary schools, taking into account changing conditions and psychological characteristics of adults. Motivation of an adult student, who is emotionally mature requires new approaches to learning, and methods of interaction in particular. The aim of our article is to characterize the process of adult education as a whole, paying attention to new tendencies in the field. We've paid attention to the motivational peculiarities of adults during the process of foreign language study, as there exists quite a narrow view on this aspect of education so far. The obtained results showed that many adults are not ready to change the already existing study clichés of language acquisition. The task of a pedagogue is to motivate an adult student to learn new information in another manner, which would bring him new knowledge corresponding to new demands of a modern society.

Key words: adult education, motivation, foreign language competence, lifelong learning.

УДК 373.31.334

Швардак Маріанна Василівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Устич Маріанна,
студент ОС «Магістр»,
спеціальність «Початкова освіта»
Мукачівський державний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДИСКУСІЇ ТА ДИСКУСІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Стаття присвячена визначенню концептуальних підходів щодо розкриття сутності дискусії та дискусійних методів навчання. З'ясовано, що дискусійні методи допомагають сформувати здатність в учнів творчо мислити, аргументовано формулювати та відстоювати власну точку зору, критично ставитися до джерел інформації. Розкрито сутність різних дискусійних методів. Серед них: дебати, «круглий стіл», дискусія-симпозіум, панельна дискусія, концентричні кола, дискусія з елементами ігрового моделювання тощо.

Ключові слова: дискусія, дискусійні методи, види дискусії, інтерактивне спілкування.

Постановка проблеми. Орієнтація України на входження до європейського освітнього простору висуває нові вимоги до сучасної шкільної освіти. Вона повинна не тільки допомогти учням засвоїти систему наукових знань, а й сформувати здатність в них креативно мислити, аргументовано формулювати та відстоювати власну точку зору, критично ставитися до джерел інформації.

Одним із шляхів реалізації цих завдань є організація спілкування учнів на уроках за допомогою активного використання дискусії та її різновидів. Відомо, що дискусія є важливим засобом пізнавальної активності учнів. Вона значною мірою сприяє розвитку критичного та логічного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку. Тому *мета дослідження* полягала у вивченні сутності дискусії та її основних видів (дискусійних методів), а також у виявленні особливостей її застосування у процесі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації та проведення дискусій була в центрі уваги Ю.Бабанського, Л.Годкевича, С.Гончарова, О.Завальнюк, Т.Льїна, Б.Лихачова, С.Мельникова, І.Мельничук, М.Кларіна, В.Окоця, І.Підласого, Л.Пироженко, О.Пометун, О.Савченко, С.Смірнова, В.Ягупова тощо. Класифікацію дискусійних методів

навчання визначали К.Баханов, М.Короткова, О.Пометун, В.Рудиня, В.Ягупов.

Мета статті (постановка завдання) – проаналізувати концептуальні підходи щодо визначення сутності дискусії та дискусійних методів навчання

Результати досліджень. З'ясовано, що у науковому обігу термін «дискусія» вживається у різних значеннях, а саме: як просте обговорення, учасники якого висловлюють думки, доповнюючи та уточнюючи певні судження чи факти, або як суперечку, зіткнення різних точок зору, позицій, підходів. Водночас, дискусію дуже часто ототожнюють з полемікою, цілеспрямованим, емоційним, пристрастним відстоюванням уже наявної, сформованої та незмінної позиції. На думку відомого фахівця з педагогічної інноватики М.Кларіна, головною рисою навчальної дискусії є цілеспрямований та впорядкований обмін ідеями, судженнями, думками в групі заради пошуку істини. Але, як вважає дослідник, цілеспрямованість - це не підпорядкування обговорення завданням учителя, а зрозуміла кожному школяреві спрямованість на пошук нових знань – орієнтира або знань – оцінки. Цей показник яскраво виявляється при підведенні підсумків обговорення.

Інтерактивна взаємодія в навчальній дискусії будується не на висловлюваннях її учасниками по черзі